

Ljubljana, 5. februar 2018

Štiri leta prostega teka: analiza mandata vlade 2014-2018 na področju neodvisne kulture

Uvod

Vlada Mira Cerarja je svoj mandat pričela v drugi polovici leta 2014, za ministrico za kulturo pa je bila imenovana Julijana Bizjak Mlakar, ki do tedaj na področju kulture ni imela izkušenj. Ministrica je odstopila po letu in pol, njeno mesto pa je zasedel njen dotedanji državni sekretar Anton Peršak.

Koalicijska pogodba je kulturo obravnavala predvsem na načelni ravni, a po štirih letih večina zavez ostaja neizpolnjenih. To potrjuje tako analiza sprejetih ukrepov, predvsem pa številnih potrebnih, a žal nesprejetih sprememb kulturnega modela.

V Asociaciji smo pripravili pregled delovanja ministrstva za kulturo v mandatu vlade Mira Cerarja na področju nevladnega sektorja in samozaposlenih v kulturi. Ob vzporednem branju koalicijske pogodbe in spremljanju splošnega dogajanja na področju kulture ugotavljamo, da so bila zadnja štiri leta za kulturno politiko prosti tek z nekaj svetlimi izjemami in veliko konfliktnimi situacijami.

Asociacija je tudi v zadnjih štirih letih z različnimi strokovnimi analizami, posveti, mednarodno dejavnostjo in drugimi aktivnosti tvorno sodelovala v smeri razvoja novega kulturnega modela, a je politika ministrstva za kulturo pogosto delovala v nasprotju z argumenti stroke, predvsem pa v neskladju z lastnimi koalicijskimi zavezami.

1. Brez novega kulturnega modela in dialoga s civilno družbo

Koalicijska pogodba na začetku določa: »..., da je v skladu s sprejetim Nacionalnim programom za kulturo potrebna prenova kulturnopolitičnega modela.« Prva, temeljna in ključna sprememba področja kulture se v štirih letih ni zgodila, kulturno politični model ostaja enak. Prihajalo je sicer do številnih poizkusov sprememb in implementacij parcialnih popravkov sistema, ki pa niso bili v skladu z drugim temeljnim določilom koalicijske pogodbe, ki pravi: »Posebno pozornost bomo posvečali ... krepitvi dialoga ministrstva z vsemi deležniki na področju kulture, še posebej z nevladnim sektorjem.«

Tako v mandatu Julijane Bizjak Mlakar, kot v mandatu njenega naslednika Antona Peršaka je opazen ravno nasproten trend, to je odsotnost, oziroma, kar je še slabše, pomanjkljivo razumevanje dialoškosti. Ministrstvo je razumelo dialog predvsem kot obvezo poslušati sogovornika in potem naprej nemoteno delovati tako, kot so si zastavili na začetku javne razprave.

Morda je še najbolj zgovorna eskalacija dogodkov jeseni 2015, ko se je zgodila **gladovna stavka umetnika Mihe Turšiča**, saj vlada ni kazala posluha za enega

DRUŠTVO ASOCIACIJA
–društvo nevladnih organizacij in samostojnih ustvarjalcev na področju kulture in umetnosti

PISARNA
Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana

SEDEŽ
Metelkova 6, 1000 Ljubljana

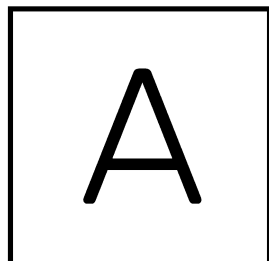
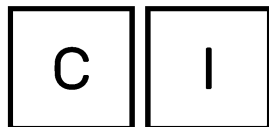
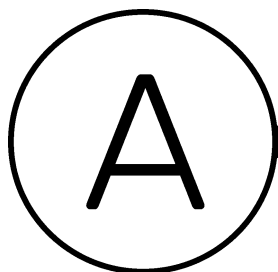
+386 (0)1 4341 244
+386 (0)51 773 611

info@asociacija.si
www.asociacija.si

DAVČNA ŠTEVILKA
38450666 (nismo dav. zav.)

MATIČNA ŠTEVILKA
1768875

TRR
SI56 61000 0014575 664
(pri DH d.d.)

najbolj prodornih delov slovenske kulture. Ob tem je vlada skušala še dodatno znižati proračun ministrstva za kulturo in oboje je povzročilo buren odziv kulturniške javnosti, ustvarjalcev in delavcev v kulturi. Asociacija se je aktivno vključevala v vse procese in naposled je bil dosežen tako dogovor glede **KSEVT-a**, ki žal kasneje ni bil realiziran, kot dogovor glede proračuna za kulturo, ki ga po besedah tedanje ministrice ne bi mogla ubraniti brez aktivnosti udeležencev v kulturi.

(a) Ignoriranje Nacionalnega sveta za kulturo (NSK)

V obeh mandatih je prihajalo do grobih zakonskih kršitev z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK) predpisanega dialoga z Nacionalnim svetom za kulturo.

Leta 2015 je prišlo tako daleč, da je zaradi nezmožnosti dialoga z ministrstvom večina članov odstopila. V prvi točki pisma predsedniku vlade so takrat zapisali: *»Reševanje problemov ne poteka kooperativno, ampak konfliktno.*

Dobronamerni in konstruktivni kritični pogledi na delovanje ministrstva, ki prihajajo iz strokovne javnosti, ostajajo brez odgovorov, ali pa jih ministrica doživlja kot osebni napad. Takšen odnos onemogoča vzdržen dialog in sodelovanje.«

Kljub menjavi ministra so se podobne težave nadaljevale z novo sestavo NSK. NSK najprej ni bil vključen v pripravo besedila novega Nacionalnega programa za kulturo (NPK), ministrstvo ga je konzultiralo šele, ko je bil dokument že spisan, čeprav v ZUJIK-u piše, da mora biti NPK pripravljen v sodelovanju z NSK.

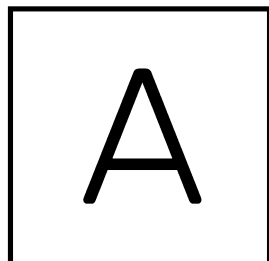
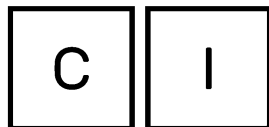
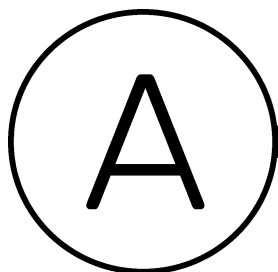
NSK januarja 2018 ob zadnji noveli ZUJIK-a prav tako ni bil vključen v njegovo pripravo, zato so ministra pozvali, naj zakon umakne in omogoči temeljito razpravo s stroko.

(b) Neupoštevanje mnenj delovnih skupin na MK

Ministrstvo za kulturo je v obeh mandatih sicer vodilo navidezni dialog z dvema delovnim skupinama: za samozaposlene in nevladne organizacije, a je pri obeh prihajalo do resnih težav že pri imenovanju. Namesto, da bi ministrstvo predloge prepustilo strokovni javnosti in kulturnikom samim, je večino članov neposredno predlagalo in imenovalo samo. Sklepi skupin so bili večkrat neupoštevani. Poglejmo le nekaj primerov.

Delovna skupina za trajni dialog z nevladnimi organizacijami je dobro leto premišljevala in usklajevala definicijo nevladnih organizacij v kulturi ter potrebne reforme njihovega financiranja. Namesto, da bi ministrstvo s skupino dialog o definiciji nadaljevalo, usklajene definicije ni ne v osnutku NPK, ne v zadnji noveli ZUJIK-a, kjer MK predlaga povsem drugo definicijo, niti ni o tej definiciji nikoli tekel dialog.

Ista delovna skupina je zahtevala tudi razveljavitev programskega razpisa za nevladne organizacije konec leta 2017, a odgovora s strani MK sploh ni prejela.

Prav tako se je redno dogajalo, da skupina ni mogla sodelovati v pripravi predpisov, ki so se tikali nevladnega sektorja, niti niso bile upoštevane njihove pripombe, ko so jih obravnavali na lastno pobudo.

Delovna skupina za trajni dialog s samozaposlenimi v kulturi prav tako ni bila aktivno vključena v pripravo NPK, ministrstvo pa je praktično ne seznanja z nastajanjem katerekoli zakonodaje, ki zadeva samozaposlene v kulturi.

Podobno se je dogajalo na področju samozaposlenih v kulturi, kjer ministrstvo leta 2017 ni upoštevalo sklepa Odbora za kulturo v Državnem zboru, pa tudi sorodnega sklepa Odbora za kulturo v Državnem svetu. Obe skupini sta predlagali nujne popravke Uredbe o samozaposlenih v kulturi, ki bi jih oblikovala **posebna ekspertna skupina za pregled kriterijev** uredbe o samozaposlenih, ki je delo tudi opravila, ministrstvo pa še do danes ni vključilo nobene spremembe ali nadaljevalo dialoga o spremembah statusa.

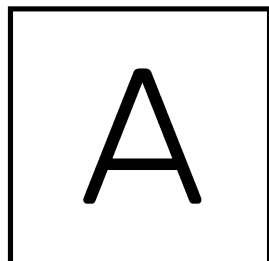
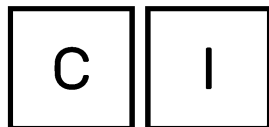
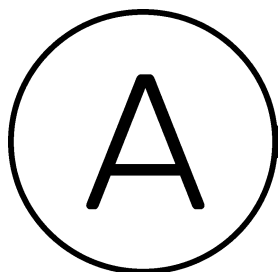
Vse tri skupine so ves čas mandata delale brezplačno in sproducirale nešteto mnenj, študij, analiz ter predlogov, ki so jih poslale na MK, kjer so ti predlogi očitno ostali v predalih.

(c) Nacionalni program za kulturo

Glede sprememb kulturnega modela je kulturniška javnost veliko upanja polagala v nastajajoči NPK, ki naj bi bil prvič v zgodovini države sprejet za osem let. Asociacija je ravno zaradi smelih napovedi o spremembi kulturnega modela v začetku mandata vlade organizirala ciklus izjemno obiskanih posvetov z naslovom **Novi kulturni politiki naproti**, kjer smo združili kulturnike, strokovnjake in lokalne odločevalce iz vseh področji umetnosti in vseh krajev Slovenije. Govorili smo o decentralizaciji, avtorskih pravicah, statusu samozaposlenih in drugih tematikah, a kot se je kasneje izkazalo, ministrstvo ves čas ni imelo posluha za potrebe terena.

Že leta 2015 je bila imenovana **posebna komisija** za pripravo strokovnih izhodišč modernizacije javnega kulturnega sistema, saj je ministrstvo menilo, da obstoječi predlogi niso kompatibilni, oziroma se ne dajo oblikovati v celosten predlog. NVO-ji smo jim posredovali zajeten kup predlogov, a zdi se, da nič od tega ni bilo kasneje upoštevano v NPK.

Ministrstvo je **v začetku leta 2017** na zaprti seji nacionalnega sveta za kulturo predstavila osnutek NPK, ki pa je bil po besedah članov NSK tako nekonkreten, da ga je bilo skorajda nesmiselno komentirati. Ministrstvo je potem sicer izvajalo nekatere javne dogodke, a v aktivno pripravo dokumenta deležnikov v kulturi ni vključilo. Kot so kasneje poročali iz delovnih skupin za trajni dialog s samozaposlenimi v kulturni in nevladnimi organizacijami, dokument tudi z njimi ni bil predhodno usklajen, prav tako dokument ni bil usklajen z NSK, čeprav bi ga moralo ministrstvo po ZUJIK-u pripravljati v sodelovanju z njimi.

Septembra 2017 je bil tako v javno obravnavo poslan **Nacionalni program za kulturo (NPK) 2018 – 2025**, ki je bil deležen kritik praktično vseh deležnikov v kulturi. Zavaljo vsebinske praznosti strategije, neusklajenosti s številnimi področji kulture, strokovnimi in stanovskimi društvi, dokument še zdaj ostaja nesprejet, četudi bi strategija morala biti sprejeta do izteka leta 2017.

Spomnimo se konkretnih problematik. NPK 2018-2025 vključuje kopico neusklajenih idej brez potrebnih analiz in projekcij, kaj bi njihova uvedba pomenila. Tipičen primer je agencija za umetnost, za katero je bilo po posvetu, ki ga je organizirala Asociacija, in za potrebo katerega smo izdelali skoraj sto stransko študijo o posledicah uvedbe agencije, hitro jasno, da bo predstavljal predvsem dodatno administrativno breme, brez pravih učinkov za izboljšanje pogojev dela kulturnih ustvarjalcev in producentov. Glede nevladnih organizacij v kulturi je spet umanjala njihova jasna umestitev v zakonodajo. Poleg tega NVO že leta poudarjajo, da je potrebno za stabilen razvoj sektorja uvesti stabilnejši način podpore. Govorimo o financiranju t.i. hladnega pogona, urejanju infrastrukturnih vprašanj, znatnejšemu sofinanciranju evropskih projektov, administrativnemu lažšanju bremen, dialoščnosti pri pripravi mehanizmov financiranja itn. Nič od tega nismo našli v tem NPK. Ukrepi razvoja prav tako niso usklajeni z državno Strategijo o razvoju nevladnih organizacij, ki je tik pred sprejemom. Pri samozaposlenih v kulturi je dokument razburjal predvsem z delitvijo poklicev, kjer ni bilo metodološko jasno, kako bi se slednja izvedla, predvsem pa ni bilo jasno, zakaj je delitev sploh potrebna.

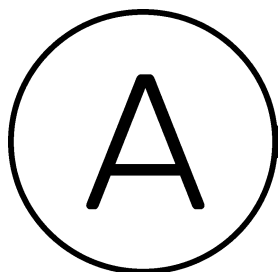
Očitno aktualno ministrstvo v sestavi te vlade ne bo moglo sprejeti niti temeljnega strateškega dokumenta kulture, s čimer še enkrat več dokazuje nerazumevanje področja, nezmožnost dialoga in oblikovanja koherentne, celovite, vključujoče in razvojne strategije, ki bi bila pripravljena v konsenzu z vsemi akterji na področju kulture.

(d) Zakon o uresničevanju javnega interesa v kulturi (ZUJIK)

V tem mandatu se je krovni zakon v kulturi spreminjal po tekočem traku.

Prvič je bil odprt po slabem letu delovanja nove vlade, to je **julija 2015**, a že iz pojasnil k noveli zakona je bilo jasno, da gre zgolj za manjše popravke. O celostni prenovi kulturno-političnega modela ni bilo ne duha ne sluha. Še več, ministrstvo je skušalo implementirati 82.b člen, ki bi po analizah lahko na področju nevladne kulture pustil pravo opustošenje, ker ministrstvo ni bilo pripravljeno zagotoviti sredstev za dvig honorarjev samozaposlenih.

Predlog zakona je skoraj leto dni miroval, tudi zavaljo odstopa ministrice, **maja 2016** pa je proceduro nadaljeval z dvema ključnima dopolniloma Asociacije, pri čemer je pri enem ministrstvo za kulturo vztrajalo na neimplementaciji, a so več razumevanja pokazali poslanci v Državnem zboru ter vložili ustrezen amandma. Z njim so prilagodili 82. b člen tako, da je veljal le za javne zavode, druga dopolnitev pa se je nanašala na upravljanje z javno kulturno infrastrukturo, kar je

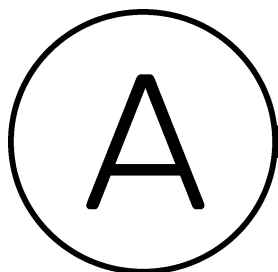
omogočilo nadaljnje nemoteno delovanje nekaterih nevladnih organizacij, ki jim je pred tem zaradi potez MK grozilo zaprtje.

V isti noveli ZUJIK-a je Asociacija uspela doseči tudi skrajšanje obdobja veljavnosti NPK iz predlaganih dvanajst na osem let. Ministrstvo za kulturo pa žal ni prisluhnilo starejšim samozaposlenim, ki se jim je doba za avtomatsko podaljšanje pravice do pokojnine zvišala iz 50 na 55 let. Poleg tega ministrstvo ni prisluhnilo priporočilom Asociacije, da bi se samozaposlenim upoštevala tudi delovna doba, ko so bili zaposleni v nevladnih organizacijah, ne le v javnih zavodih, kar kaže na diskriminatoren odnos do dela znotraj nevladnega sektorja.

Konec januarja 2018 je ministrstvo zopet negativno presenetilo. V javno obravnavo je brez kakršnegakoli vnaprejšnjega posvetovanja poslalo novelo ZUJIK-a, ki zopet uvaja zgolj parcialne spremembe, ki pa nimajo podpore javnosti in temeljno posegajo v ravnovesje kulturnega ekosistema. Namesto, da bi ministrstvo za kulturo po štirih letih mandata te vlade naposled realiziralo prvo in hkrati ključno točko koalicijske pogodbe, to je formiranje novega kulturnega modela, se spet ukvarja s parcialnimi in še to škodljivimi spremembami, kot so ponoven poizkus implementacije 82.b člena, ki naj bi veljal tudi za nevladni sektor, vpeljuje definicijo nevladnega sektorja, ki prej spominja na definicijo ljubiteljskih društev, nejasno nadomešča Kulturniško zbornico, itn. Ministrstvo poskuša izsiliti politično zavezo za sprejetje Nacionalnega programa za kulturo prek novele ZUJIK-a, kar v sebi nima ne logike, ne legitimnosti. K umiku novele pozivajo tako v strokovnih združenjih, kot javni zavodi, sindikati, Nacionalni svet za kulturo in ostali akterji.

Za dolgoletni predlog o vključevanju deleža za umetnost v naš kulturni model, ministrstvo za kulturo ni imelo posluha, in tako je pobuda za implementacijo ukrepa prišla s strani poslancev. **Novela ZUJIK-G**, ki jo je predlagala skupina poslancev, je bila potrjena **jeseni 2017**, in s tem je bil t.i. delež za umetnost naposled vpeljan v slovensko prakso. Asociacija je bila ena izmed pobudnic pri nas za uveljavitev tovrstnega sistema in ga je v zadnjih letih intenzivno zagovarjala. Spremembe zakona uvajajo obvezni delež za umetnost pri investicijah v javno infrastrukturo, po ocenah predlagatelja pa bodo na naš kulturni trg letno vnesla dodatnih pet do deset milijonov evrov. Asociacija je v procesu uspela doseči še razširitev nabora del iz vizualnih tudi na intermedijske.

Zakonu je sledil **Pravilnik o izvedbi javnega natečaja za izbiro umetniških del v javnih investicijskih projektih**. Gre za pravilnik, ki ureja javna naročila, predvsem pa sestavo komisij pri deležu za umetnost. Asociacija se je odzvala s širokim naborom komentarjev, kot je denimo predlog o vključevanju članov komisij s področja vizualne in intermedijske umetnosti, predlog, da so najave razpisov objavljene tudi na spletni strani ministrstva, da bodo strokovne komisije spolno uravnotežene, in predlogi proti nepotizmu v strokovnih komisijah. Pravilnik še ni sprejet, čeprav naj bi se zakon začel izvajati že letos.

2. Samozaposleni: najbolj prekarizirani, najbolj na udaru

Ministrstvo za kulturo je bilo v celoti neuspešno pri reformiranju statusa samozaposlenih v kulturi, še več, vpeljani so bili nekateri negativni elementi, kot je poenotenje in s tem zmanjšanje strokovnosti komisij, zvišanje kriterijev za vstop v status samozaposlenih v kulturi, nekatere poklice pa je želelo ministrstvo preprosto izbrisati.

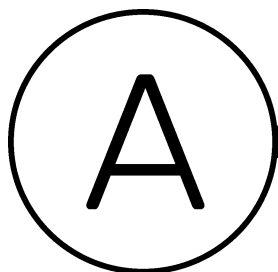
(a) Še vedno v čakanju reforme statusa

V prvi polovici **leta 2015** je Asociacija izvedla **dva javna posveta o samozaposlenih v kulturi** in v sodelovanju z različnimi strokovnjaki naredila nabor ukrepov za kakovostno reformo statusa samozaposlenih v kulturi. Ministrstvo jih ni upoštevalo in skozi celoten mandat ponujalo predloge, ki lahko vodijo zgolj v krčenje produkcije in manjšanje sredstev za samostojne ustvarjalce. Asociacija je predlagala ukrepe, kot so karierna dinamika, različne davčne olajšave, ureditev vprašanja bolniških nadomestil, urejanje vprašanja cenzusa z drsnim mehanizmom, upoštevanje določila plačanega računovodstva in številne druge izboljšave, ki do danes ostajajo nenagovorjene s strani MK.

A vsi relevantni dogodki na področju kulture niso vezani zgolj na ministrstvo za kulturo. Asociacija je tako v letu 2015 sprožila aktivnosti glede t.i. **fiktivnega prihodka** samozaposlenih v kulturi – brez podpore ministrstva za kulturo. Ker skoraj polovica samozaposlenih v kulturi ne dosega prihodka minimalne plače, je to pomenilo, da določilo finančno šibkejšim ob prijavljanju za **socialne transferje** avtomatsko pripisuje vsaj minimalne prihodke, kar jih je postavljalo v neenakopraven položaj, predvsem pa jih je še dodatno finančno bremenilo. Asociacija je preko pobude Varuhinji človekovih pravic na ustavnem sodišču dosegla, da je bil sporni člen **poleti 2016** spoznan za neustavnega. Zakonodaja se je kasneje tudi ustrezno spremenila in tako sedaj številni samozaposleni v kulturi ob zaprošanju za socialne transferje niso več diskriminirani.

Podobno kot v primeru ukinjanja fiktivnih prihodkov, je Asociacija pomembne spremembe zakonodaje dosegla tudi pri urejanju avtorskih pravic, ki sicer sodi pod ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. **Zakonodaja s področja avtorskih pravic** je bila v obravnavi predvsem v letu 2015, in takrat je bila večina Asociacijinih komentarjev tudi upoštevanih. Tako je bilo sprejeto stališče Asociacije, da so nekateri nišni javni dogodki administrativno preveč obremenjeni, prav tako je ministrstvo v veliki meri upoštevalo mnenje, da je potrebno ustrezno prilagoditi oblike izstopa iz kolektivnih organizacij.

Leta 2017 je Asociacija uspela izboriti tudi popravke **Zakona o Prešernovi nagradi**. Na pobudo Asociacije je bilo v zakon vključeno večje spoštovanje enakosti spolov, pri čemer so nekaj posluha kazali tudi na ministrstvu za kulturo, predvsem pa so bili do predloga afirmativni poslanci. Prvotni predlog ministrstva je namreč spregledal potrebo po enakosti spolov pri dobitnikih nagrad in pri sestavi komisij.

S	O
---	---

C	I
---	---

A

C	I
---	---

J	A
---	---

(b) Odsotnost zdravstvene oskrbe

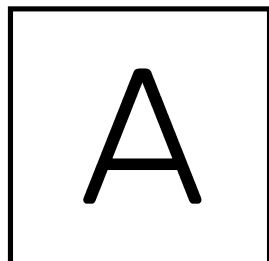
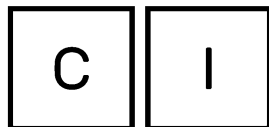
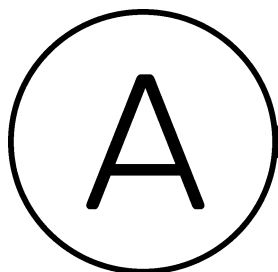
V mandatu aktualne vlade je ministrstvo za kulturo vsako leto sprejelo **uredbo, ki ureja nadomestilo za čas odsotnosti z dela za samozaposlene v kulturi**. Asociacija si je vsakič prizadevala, da bi se nadomestilo iz izjemno nizkih 20 evrov na (delovni) dan dvignilo na nekoliko bolj sprejemljivih 35 evrov na dan, a tudi tukaj ministrstvo ni kazalo posluha. Ureditev je povsem neživljenjska, saj jo bremenijo kar tri systemske omejitve (nadomestilo se podeljuje zgolj enkrat letno, zgolj za bolezni (ne pa denimo poškodbe) in še to zgolj za tiste, ki so daljše od 31. delovnih dni), poleg tega pa je višina nadomestila pod pragom revščine.

Ministrstvo tudi v letu 2018 kljub gospodarski rasti vztraja na varčevalnem diskurzu, četudi ukrep dokazano ne bi povzročil večjih posegov v proračun. Po podatkih ministrstva namreč ukrep bolniškega nadomestila koristi zgolj en procent samozaposlenih letno, kar v poprečju bremeni proračun za okoli 15.000 evrov na leto. To pomeni, da bi zvišanje, kot ga je predlagala Asociacija, predstavljalo zgolj okoli 10.000 evrov dodatnih stroškov letno, kar pa je zanemarljiva številka glede na dejstvo, da gre za zdravje vrhunskih ustvarjalcev.

(c) Hud poseg v kriterije in status

Aprila 2016 je bila v javno obravnavo poslana Uredba o samozaposlenih v kulturi, ki je v naš pravni red prenašala evropsko direktivno glede pomoči '**de minimis**'. Asociacija je ob tem poudarjala, da je na področju kulture situacija specifična, in da se prispevki, ki jih dobijo samozaposleni, ne bi smeli všteti v pomoč '**de minimis**', a pripombe niso bile upoštevane. Ob nedavnih spremembah zakonodaje glede vpisovanja dejanskih lastnikov nevladnih organizacij, ima lahko takratna sprememba realne posledice na posamezne samozaposlene. Samozaposleni v kulturi namreč ne sme preseči zneska 200.000 evrov letno iz naslova pomoči '**de minimis**', kar glede na težko socialno stisko ni težava, a ker se k znesku samozaposlenega prišteva tudi prihodke povezanih oseb, to pomeni, da se bodo samozaposlenim v kulturi, ki so vpisani kot dejanski lastniki NVO, lahko pripisala tudi posamezna razpisna sredstva, ki jih prejme NVO, a seveda niso sredstva samozaposlenega, kar jih posledično lahko stane pravice do plačila prispevkov s strani ministrstva za kulturo.

Še hujše so bile spremembe **Uredbe o samozaposlenih v kulturi**, ki jo je MK v proceduro poslalo **konec leta 2016**. Na podlagi sprememb ZUJIK-a iz leta 2015 se je začel status samozaposlenim podeljevati za pet in ne več za tri leta. Spremembo, ki je bila načeloma dobrodošla, je poskušalo ministrstvo za kulturo izkoristiti tudi za prilagoditve uredbe, ki niso imele nobenih strokovnih podlag. Zvišali so kriterije za vstop v posamezen poklic, nekatere poklice so želeli kar ukiniti. Asociacija in strokovna javnost sta se temu močno uprli. Čeprav je ministru podporo odrekla celotna kulturniška javnost, svetniki v državnem svetu in koalicijski poslanci v DZ, je ministrstvo na spremembah vztrajalo. Uredba je bila z minimalnimi lepotnimi popravki sprejeta, kasneje pa ni prišlo do epiloga.

kjer bi po zavezah, danih odboru za kulturo, moralo priti do ponovnega odprtja uredbe in omilitve kriterijev.

Dodatne zaplete pri razdeljevanju javnih sredstev in vstopanju v status samozaposlenih v kulturi je **septembra 2016** povzročil **Pravilnik o strokovnih komisijah**. Pravilnik je uvedel enotno strokovno komisijo za samozaposlene v kulturi, ki je sestavljena iz po enega člana iz posameznega področja. Ob nezmožnosti poznavanja več poklicev znotraj enega področja, je tovrsten ukrep povzročil še dodatno zmedo in nelagodje ob odločitvah strokovne komisije. Asociacija je predlagala tudi, da bi bil en član strokovne komisije, ki ocenjuje delo nevladnega sektorja, imenovan iz vrst strokovnjakov za to področje, a predlog ni bil sprejet.

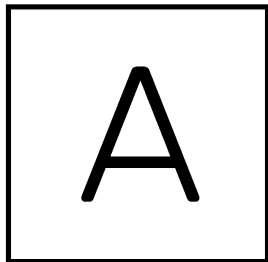
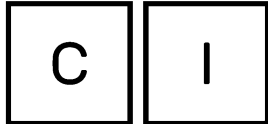
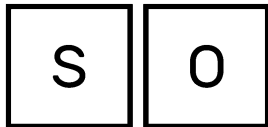
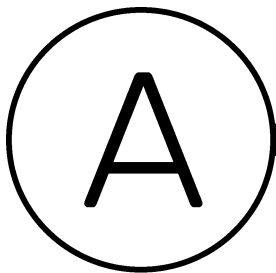
3. Razpisni mehanizmi: odvzemanje sredstev, reform od nikjer

Že v letu **2015** je Asociacija opozarjala na problematičen enoletni projektni razpis. V njem je bilo spornih več stvari, še posebej pereče pa je bilo dejstvo, da je ministrstvo za kulturo z razpisom vpeljalo nove pogoje, o katerih pred tem ni razpravljalo s ključnimi deležniki. Zaradi ukinitve podpodročja organizacije razstavnih projektov se je del ustvarjalcev, ki svojih ateljejev niso imeli, ali pa niso ustvarjali v galerijskih prostorih, čez noč potisnilo v diskriminatoren položaj. Poseben problem pa je predstavljalo krčenje sredstev, ki so se zmanjšala skoraj za četrtno glede na preteklo leto.

Podobna je aktualna problematika letošnjega štiriletnega programskega razpisa, vse skupaj pa je potrebno postaviti v kontekst **četrtega cilja koalicijske pogodbe**, ki pravi: »**Ciljni ukrepi za odpravo administrativnih ovir**. Slednji so potrebni za izboljšanje položaja ustvarjalcev (zlasti samozaposlenih) in izvajalcev kulturnih programov ter novinarjev. Pomembno je krepiti avtonomijo izvajalcev kulturnih vsebin in omogočiti soodločanje pri vrednotenju programov in projektov oz. posledično pri financiranju slednjih.« Več kot očitno je, da ministrstvo pri teh spremembah ni uspelo.

(a) Štiriletni programski razpis krši koalicijsko pogodbo

Razpis je bil objavljen avgusta **2017** in je potekal v popolnem nasprotju s četrtem ciljem koalicijske pogodbe, saj so se administrativne ovire povečale, hkrati pa so bile v celoti kršene koalicijske zaveze, ki govorijo o dialoški in inkluzivnosti izvajalcev kulturnih programov. Asociacija je predhodno izvedla dva posveta na temo programskega razpisa, a ministrstvo ni upoštevalo niti enega predloga. Raje, kot da bi prisluhnilo priporočilom, je zmanjšalo razpisna sredstva, uvedlo obvezo pobiranja vstopnin, zmanjšalo število sprejetih organizacij na razpisu, nenapovedano prerazporedilo sredstva, spreminjalo obrazce tekom razpisa in podajalo dvoumna ali celo nasprotujoča pojasnila, uvajalo mehanizme

preverjanja bonitetnih ocen, brez enakopravne obravnave med prijavitelji in uvedlo številne druge problematične elemente.

Zaradi dodatnih administrativnih bremen in neizpolnjevanja zaveze soodločanja izvajalcev kulturnih vsebin pri njihovem financiranju, je nevladna kultura v veliko slabšem položaju kot pred štirimi leti. Zavaljo zmanjšanja financiranja je ogrožen tudi del **druge točke koalicijske pogodbe**, ki govori o večanju »kompatibilnosti slovenskih deležnikov s programom in finančnim virom Ustvarjalne Evrope.« saj je iz programskega razpisa izpadlo kar nekaj prijaviteljev, ki imajo odobren enega ali več evropskih projektov.

Naposled pa je razpis v točki uvajanja vstopnih protisloven tudi s **peto točko koalicijske pogodbe**, ki pravi, da je potrebno »spodbujati razvoj inovativnih pristopov za boljši dostop do kulturnih vsebin, ...«.

(b) Oteževanje razpisnih postopkov

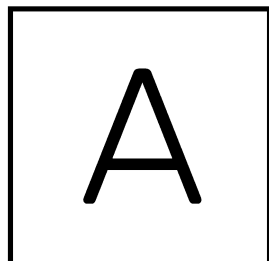
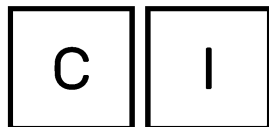
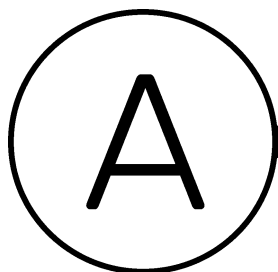
Negativen korak pri razdeljevanju javnih sredstev je ministrstvo za kulturo leta 2016 storilo tudi s spremembami **Pravilnika o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa za izbiro kulturnih programov**. Asociacija se je odzvala na predloge, ministrstvo pa je kljub številnim opozorilom ukinilo možnost obvestila vlagateljev o oceni komisije pred končno odločbo, kar povzroča težave pri številnih razpisih, prijavitelji pa se morajo sedaj soočiti z dolgotrajnimi postopki na upravnem sodišču.

Ukinjen mehanizem je veljal za primer dobre prakse. Njegova ukinitve je vsekakor v nasprotju s četrto točko koalicijske pogodbe: »Pomembno je krepiti avtonomijo izvajalcev kulturnih vsebin in omogočiti soodločanje pri vrednotenju programov in projektov oz. posledično pri financiranju slednjih.«

4. Reforma medijske zakonodaje se ni zgodila, predlogi izključili NVO

Osma točka koalicijske pogodbe govori o **prenovi medijske zakonodaje**, česar se je ministrstvo za kulturo lotilo podobno kot temeljite prenove kulturno političnega modela. Predlog sprememb Zakona o medijih je ministrstvo v javno obravnavo poslalo **julija 2015**, a namesto celovite prenove smo v pojasnilih lahko brali: »Predmetni predlog zakona iz navedenega razloga še nima ambicij po celovitem urejanju medijskega področja, ampak želimo z njim popraviti le nekatere vsebinske pomanjkljivosti in nejasnosti.« Zakon je doživel oster odziv strokovne in zainteresirane javnosti, svoje predloge je podala tudi Asociacija. Namesto o celostni reformi zakona in na primer o izzivih sodobne distribucije medijskih vsebin prek širokopasovnih digitalnih omrežij, smo se morali pogovarjati o tem, kaj je slovenska glasba, kdo je slovenski avtor in kdo je mlad izvajalec.

Po številnih posvetovanjih je ministrstvo **sredi leta 2016** poslalo v javno razpravo tudi **Strategijo razvoja medijev v Republiki Sloveniji do leta 2024**. Asociacija se je odzvala predvsem na točki obravnave neodvisnih, že obstoječih

medijev, ki so v strategij povsem spregledani. Strategija je sicer doživela tudi številne druge negativne odzive strokovne javnosti, zgovorno pa je dejstvo, da v začetku leta 2018 dokument še vedno ni sprejet, aktualni minister pa je tudi na podlagi pripravljavanja te strategije dočkal poziv k odstopu s strani Združenje radiodifuznih medijev.

5. Brez finančne injekcije v stavbe, kaj šele programe

S področja kulturne dediščine je bil za nevladni sektor v **letu 2016** pomemben predvsem **Pravilnik za valorizacijo oseb zasebnega prava, ki so na podlagi zakona pridobile status delovanja v javnem interesu**. Na podlagi pripomb Asociacije je ministrstvo spremenilo pravilnik tako, da je poslej urejeno tudi arhiviranje gradiva v nevladnih organizacijah. Ker je področje varstva kulturne dediščine pri nas finančno izjemno močno podprto in prejme letno več kot 30 odstotkov proračuna ministrstva za kulturo, tako ne preseneča, da je na deseti točki koalicijske pogodbe nekaj več posluha doživela tudi nevladna kultura.

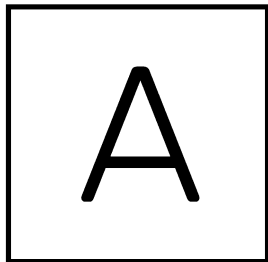
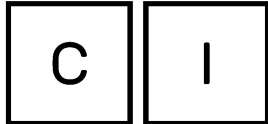
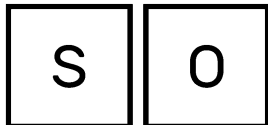
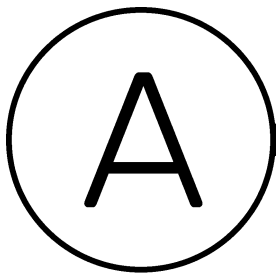
Koalicijska pogodba se v **sedmi točki** dotakne tudi **Zakona o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe RS**, ki je bil prvič poslan v javno obravnavo **leta 2015**. Asociacija je opozorila, da je zakon predvsem kopija starih zakonov, in da je potrebna njegova modernizacija. Predlog zakona se je osredotočal na kulturno dediščino in infrastrukturo, ki jo uporabljajo javni zavodi, v celoti pa je bil spregledan profesionalni nevladni sektor in samozaposleni v kulturi. Ker so bili podobni zakoni v preteklosti slabo realizirani in se je kazala tudi tendenca poseganja v integralni proračun ministrstva za kulturo, je Asociacija predlagala tudi, da je nujno natančneje določiti, kako bodo sredstva razdeljena in dinamiko izplačevanja. Kot se je pogosto dogajalo v mandatu te vlade, zakon ni bil sprejet.

Peršakova administracija je pripravila nov zakon, ki so ga februarja 2018 v proceduro vložili poslanci v državnem zboru. Kljub zagotovitvi, da bo tokrat vključen tudi profesionalni del nevladne kulture, se to ni zgodilo.

6. Črta pod mandat 2014-2018

Ob pregledu delovanja ministrstva za kulturo v mandatu aktualne vlade ugotavljamo, da na področju nevladne kulture ni bila realizirana praktično nobena točka koalicijske pogodbe, oziroma, da je bilo delovanje ministrstva pogosto obrnjeno ravno v nasprotno smer. **Ministrstvo za kulturo v štiriletnem mandatu aktualne vlade:**

1. ni izvajalo vključujočega dialoga do vseh deležnikov, predvsem pa civilne družbe, pri pripravi zakonodajnih sprememb (dialog je bil le enosmeren),
2. ni oblikovalo novega kulturnega modela,
3. ni reformiralo področja medijev,
4. kulturna infrastruktura praktično ni doživela večjih sprememb,

5. samozaposlenim v kulturi se statistični kazalniki slabšajo, saj je revščina v tem segmentu kulture močno zaskrbljujoča,
6. administrativne ovire so se povečini povečale, še več, z ukinitvijo nekaterih dobrih praks, kot je možnost obvestila vlagateljev o oceni komisije pred končno odločbo, so se postopki za prijavitelje dodatno otežili,
7. ni uspelo sprejeti temeljnega strateškega dokumenta s področja kulture, to je Nacionalnega programa za kulturo 2018 – 2025,
8. ni uspela zagotoviti bistvenega povečanja proračuna za kulturo, hkrati pa vztrajno zmanjšuje proračun za profesionalni nevladni sektor,
9. zavirala je inovativne spodbude in najbolj napredne umetniške prakse, hkrati pa ni uspela zagotoviti dodatnih sredstev iz t.i. zakona o kulturnem evru
10. ni sprejela razvojnih ukrepov za delovanje NVO v kulturi in samozaposlenih v kulturi.

DRUŠTVO ASOCIACIJA
–društvo nevladnih organizacij in
samostojnih ustvarjalcev na
področju kulture in umetnosti

PISARNA
Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana

SEDEŽ
Metelkova 6, 1000 Ljubljana

+386 (0)1 4341 244
+386 (0)51 773 611

info@asociacija.si
www.asociacija.si

DAVČNA ŠTEVILKA
38450666 (nismo dav. zav.)

MATIČNA ŠTEVILKA
1768875

TRR
SI56 61000 0014575 664
(pri DH d.d.)